

Растислав Дурман

ЗМАЈЕВИ, ЗМАЈКЕ И ЗМАЈЧАД

Бајке европских народа

Илустровао
Добросав Боб Живковић

мала лагуна

САДРЖАЈ

1. Чаробно јаје	7
2. Црни и најцрњи змај	23
3. Змај са севера	35
4. Одвратни црв из Спинделстонске јаруге	53
5. На балу са змајевима	61
6. Четрдесет принчева и змајеви	71
7. Три змајева пера	83
8. Змладић и Сунцоклетник	99
9. Коњ, јорган и ковчег великог змаја	113
10. Змај и његова бака	123
11. Змај и сиромашак	131
12. Змај који је јео младожење	147
13. Змајев бакарни двораци	153
14. Змајев реп	159
15. О аутору	175

ЧАРОБНО ЈАЈЕ

ОВА БАЈКА ДОЛАЗИ ИЗ
УКРАЈИНЕ И ГОВОРИ О ТОМЕ
ДА ЗМАЈЕВИ НЕ МОРАЈУ БИТИ
НАЈОКРУТНИЈА СТВОРЕЊА У
НЕКОЈ БАЈЦИ, ПОГОТОВО АКО СУ
ОЖЕЊЕНИ РОСПИЈАМА, А ВЛАДАРИ
ЗЕМЉА У КОЈИМА ЖИВЕ У СТАЊУ
СУ ДА ЗАРАТЕ ЗБОГ ЈЕДНОГ
ЈЕДИНОГ ЗРНА ПШЕНИЦЕ.

Била једном једна шева – заправо Шевац – који је био цар свих птица. За царицу је изабрао Ровчицу*, владарку звери из шуме. Имали су поље пшенице које су вредно обрађивали, а кад је прошла жетва, све су поштено поделили, а онда приметили да је остало једно зрно.

– Моје је – рекао је цар Шевац.

– Не, него је моје! – рекла је царица Ровчица.

– Па шта ћемо сад?

Радо би њих двоје сада питало неког за савет, али нису имали ни родитеље, ни рођаке, никог кога би могли да замоле да их посаветује.

– Могу ли ја да загризем прва? – питала је онда царица Ровчица.

Цар Шевац се сложио. Царица Ровчица, међутим, уместо да загризе и одгризе, зграби зрно пшенице и побеже у своју рупу, где га целог смаза.

Цар Шевац се због тога баш много наљутио. Позвао је све птице с неба да буду против царице Ровчице. Царица Ровчица шта ће – позове све звери из шуме да је бране, и тако је почео рат. Звери су се криле у шуми и искакале из ње да растргну птице кад ове слете, а птице су се обрушавале из ваздуха и кључале звери колико год су могле. И тако цео дан.

* Нису могли да имају децу, али су планирали да једног дана усвоје бебу грифона који личи мало на цара (кљун, крила, канце), мало на царицу (тело и реп). То што су кљун, крила и канце грифона орловски (а не од шеве) и што је грифоново тело лавље (а не од ровчице) царски пар третирао је као увреду величанства од стране мајке природе. После дужег размишљања, одлучили су да ништа не предузимају по том питању пошто неки поданици просто нису у стању да схвате шта се од њих очекује.

Кад су увече легли да се одморе, царица Ровчица је сазнала да у борбама није учествовао мрав. Одмах га је позвала и наредила му да се са свим својим другарима из мравињака истог тренутка попне на дрвеће на коме се одмарају птице и да им се изгрицка перје на крилима.

Сутрадан, чим се разданило, царица Ровчица наредила је покрет својих трупа. Покренуле су се и птице, али мрави су свој посао обавили и перје им је било у фронцлама. Како би која птица узлетела, пала би и постала плен звери из шуме. И рат се завршио поразом цара Шевца и победом царице Ровчице.

Међутим, један је орао био довољно паметан да не покуша да полети кад је видео да му нешто није у реду с крилима, али се нашао у опасности кад је наишао Ловац и узео га на нишан.

– Немој да ме убијеш – рекао је орао Ловцу. – Могу да ти учиним огромну услугу.

Ловац застаде, па нанишани поново.

– Немој – молио је орао. – Помози ми да сиђем и брини о мени, и имаћеш од тога велику корист.

Ловац упери оружје у орла по трећи пут.

– Немој – преклињао је орао. – Поведи ме кући, и исплатиће ти се.

Ловац онда одлучи да не убије орла*, него да га послуша, попе се на дрво, узне птицу и одведе је кући.

* У међувремену је схватио како нема шансе да му било који мајстор за препарирање птица купи орла са тако офуцаним перјем, па је могао да дозволи себи да буде великодушан.

– Стави ме у колибу и храни месом док перје на крилима поново не израсте – захтевао је орао.

Ловац је имао две краве и јуне, па је решио да жртвује једну краву за орла. Орао се месом те краве хранио пуних годину дана.

– Моја су крила поново пуна перја – рекао је онда орао. – Пусту ме да летим.

Ловац је извео орла из колибе и овај је полетео. Летео је унаоколо можда пола дана, па слетео.

– Осећам да сам још увек слаб – рекао је. – Дај ми и другу краву.

После још једне краве и још једне године, орао је могао да лети од јутра до вечери.

– Још нисам у пуној снази – рекао је. – Морам појести и јуне.

Ловац се мало премишљао да ли да остане и без последњег грла стоке, али не дуго, па је орао појео и јуне.

Сад је могао да лети колико год жели, изнад највиших облака.

– Хвала ти што си ме спасао, брате – рекао је Ловцу. – Седи на моја леђа.

– Не бих баш – рекао је човек – ко зна шта може да ме задеси...

– Седај! – викну гласно орао и Ловац шта ће, попе се на птицу.

Онда је орао узлетео на пола пута до облака, па стресао човека са леђа. Није га пустио да падне већ га ухватио после неколико тренутака пада и слетео с њим.

– Како се осећаш? – питао је човека.

– Као да у мени нема живота – одговорио је овај.

– Е, видиш – рекао је орао – тако сам се и ја осећао кад си ме први пут узео на нишан. Седи ми поново на леђа.

Ловац није био расположем више да лети, али пошто се није играти с орлом у пуној снази, поново се попео на птицу.

Орао је сада полетео до облака и поново збацио човека. Ни сада га није пустио да се разбије, него га ухватио на две човечје висине од тла.

– Како се осећаш?

– Као да ће ми се све кости сломити у комаде.

– Тако сам се и ја осећао кад си нанишанио у мене други пут. Хајде, пењи ми се на леђа.

Овога пута орао је одлетео изнад облака пре него што је стресао човека са себе. Пустио га је да пада и ухватио на неколико корака од земље.

– Како се осећаш?

– Као да више не припадам овом свету.

– Тако сам се и ја осећао кад сам ти се трећи пут нашао на нишану – рекао је орао. – Сад смо квит и овај део дуга је намирен, па остаје да ти захвалим на бризи и храни. Хајде поново на моја леђа и немој да бринеш, идемо да те одведем мојима.

Летели су и летели док нису стигли до места где је живео орлов ујак.

– Иди сад тамо – рекао је орао Ловцу – па ће те питати да ли си ме видео, а ти им кажи да јеси и да можеш да ме доведеш кући ако ти заузврат дају чаробно јаје.

Орлов ујак је бринуо
за свог сестрића о коме није
ништа чуо откако је пре три године
кринуо у рат, али не толико да би се од-
рекао чаробног јајета.

– Боље да га никад више и не видимо него
да ти дамо чаробно јаје!

– Летимо даље – рекао је орао кад му је Ловац
испричао како је прошао код ујака.

Ни орлов брат није хтео да дâ чаробно јаје за брата,
па су полетели даље.

Орлов отац се обрадовао што ће му се вратити кући
син за кога је мислио да је погинуо.

– Даћу ти срећни новчић као награду – рекао је.

– Нећу срећни новчић, хоћу чаробно јаје – инсистирао је Ловац.

– Добро – сложио се отац. – Добићеш чаробно јаје,
само ми доведи мог сина.

Онда је орао ушао унутра и било је
пуно радости у кући.

– Пази – рекао је орлов отац Ловцу на растанку, пружајући му чаробно јаје – пази да се случајно не раздије успут. Сломи љуску тек кад стигнеш кући и направиш око ње чврсту ограду.

Негде на путу Ловца је спопала огромна жеђ, али је срећом наишао на извор. Хтео је брзо да се сагне и пије, али се спотакао, јаје му је испало из џепа и сломило се. Из јајета је изашао огроман во. Ловац је покушао да му приђе, али узалуд. Колико год приближавао волу, во је узмицао и раздаљина међу њима никако да се смањи.

– Ништа ја ту не могу да учиним – уздахнуо је Ловац после ко зна колико безуспешних покушаја.

У том тренутку појави се ниоткуда стара змајка, па му рече:

– Шта ћеш, човече, да ми даш ако турим овог вола назад у јаје?

– А шта би ти да ти дам? – питао је Ловац.

– Дај ми – одговори му змајка – за двадесет година оно што и не знаш да имаш код куће сада.

– Договорено – сложио се Ловац.

Онда је стара змајка удесила да се во врати у јаје и закрпила љуску тако да се ни најмања пукотина више није видела.

Кад се Ловац вратио кући, затекао је сина за кога није ни знао да ће бити рођен кад је пре пар месеци полетео на орлу*.

– Зашто си ме дао старој змајки, оче? – питао је очајног Ловца син који се звао Иван, а онда се насмејао. – Нема везе, преживећу.

– Даћу ти три задатка, момче – рекла је стара змајка Ивану кад је стигао до ње. – Ако сва три моја захтева испуниш, можеш да идеш куд те воља. Ако само у једном оманеш, прогутаћу те у два залогаја.

Око куће у којој су живели змајеви била је ливада докле год је сезао поглед.

– Имаш, момче – рекла је Ивану стара змајка – целу ноћ да ливаду узореш, пшеницу посејеш, пожењеш, жито самељеш и од тог брашна ми кифлу испечеш. Доручкујем у свитање.

Иван је, забринут, изашао на ливаду. Ослонио се на ограду и болно уздахнуо.

– Шта би? – учинило се Ивану да га пита један стуб из ограде.

– Како „шта би“? – рече Иван. – Добио сам посао који морам да урадим за једну ноћ...

– Није страшно – рекла је змајева кћер** која се крила у стубу*** кад је чула о каквом се послу ради. –

* Закон о летењу и пешачењу: што се дуже лети у једном, више ће се пешачити у другом смеру, а време пешачења се израчунава по формули $ДЛ \times K_1 \times K_2$, при чему је $ДЛ$ дужина лета, K_1 број пређених километара, а K_2 коефицијент идентификованог летећег објекта. За орлове K_2 износи 32,25.

** Из првог брака.

*** Змајевој ћерки Иван се одмах веома допао, али се спетљала и није успела да се претвори ни у шта лепше.

Ако обећаш да ћеш ме узети за жену, ја ћу то часком, а ти буди ту пре свитања да ти дам кифлу за матору.

Иван шта ће – обећа, а змајкина кћер брзином звиждука очисти ливаду од жбуња и корова, узора је и засеја.

Стара змајка била је запрепаштена што уместо ливаде кроз прозор колибе види поље под стрњиком, али то није хтела да покаже.

– Сад ћеш, момче – рекла је она док је жвакала кифлу преко воље – ону тамо планину да склониш, ново корито Дњепру да ископаш, на обали магазе сазидаш и напуниш их житом како би пре праскозорја могао жито да продаш трговцима кад на својим сплавовима прођу. И немој да су те преварили, хоћу да имам дукате на столу пре него што сунце изађе.

– Није страшно и нема потребе да толико драмиш – рекла је Ивану змајкина кћер када се вратила у стуб у огради. – Само се негде склони да ми не сметаш, сад ћу ја то часком.

Онда је зазвиждала, и планина неста, зазвижда други пут – и Дњепар доби ново корито, зазвижда трећи пут...

– И ово ти је некако пошло за руком, момче – рекла је змајка Ивану док је бројала дукате. – Још само да ухватиш златног зеца и да ми га донесеш пре свитања, па можеш да се торњаш.

– Ау! – отело се мало касније змајкиној ћерки. – Ово је већ озбиљно. Мислим да је само мом деди једном успело да ухвати златног зеца, ником више. Што не значи да нећемо да пробамо. Идемо у брда.

У брдима су нашли рупу.

– Ја ћу да уђем унутра – рекла је змајкина кћер – па ћу покушати да га истерам. Кад изађе из рупе, ти га хватај!

Онда је ушла у рупу из које се чуло прво комешање, после бука, а онда се на улазу појавила змија. Иван је успео да је зграби за врат, али она је тако страшно сикнула да се младић уплашио и пустио је да побегне назад.

Недуго затим, из рупе је изашла и змајкина кћер, сва задихана.

– Ништа се није појавило? – питала је Ивана.

– Само змија, замало да ме уједе...

– Није то била змија него златни зец главом – уздахнула је змајкина кћер. – Идем ја поново, а ти сада пази шта радиш...

Поново се из рупе чуло комешање, па бука, а онда се на улазу појавила старица. Иван ју је зграбио за врат.

– Шта то радиш?! – вриснула је она.

– Ловим златног зеца – одговорио је он.

– Откад се златни зечеви лове у змијским јамама? – питала је старица. – Уосталом, и змија је побегла због неког уљеза унутра, а идем и ја чим ме пустиш.

Старица није честитио зашла за брдо кад је из рупе изашла змајкина кћер, сва зајапурена.

– Опет ништа? – питала је. – Ништа нисам истерала напоље?

– Ма само нека баба која ме је питала шта радим, а ја њој рекао да...

– Није то била баба, него златни зец главом – прекинула га је змајкина кћер. – Сад је ко зна где и никада га нећемо ухватити. Сад ми нема друге него да се ја претворим у златног зеца, па да ме однесеш мојој мајци. И да побегнеш чим ме ставиш на сто, јер ако нас мама провали, бићемо парампарчад.

Па се претворила у златног зеца и Иван је однесе старој змајки на сто.

– Ево ти твој златни зец – рече он – а сад ме пусти да идем.

– Врло добро – рекла је стара змајка. – Губи се!

Иван је једва дочекао да послуша стару змајку, сунуо је напоље и трчао и трчао колико су га ноге носиле.

Кад је стара змајка схватила ко је на столу уместо златног зеца, забезекнула се и није могла да дође себи таман толико да је њена кћер имала времена да побегне и крене за Иваном.

Стара змајка је хтела да крене за бегунцима, али је ноге нису најбоље служиле у последње време, па је у потеру послала свога мужа, страшног змаја.

Иван и змајкина кћер су осетили како земља дрхти.

– То тата јури за нама – рекла је змајкина кћер. – Сад ћу да себе претворим у пшеницу, а тебе у дедицу...

– Матори – питао је страшни змај – да ниси можда видео момка и девојку како се мотају унаоколо?

– Јесам – рекао је дедица – баш су прошли онуда док сам се ја спремао да сејем...

– То онда нису они – рекао је страшни змај, а онда то пренео старој змајки кад се вратио кући. – Они су побегли јуче, а старац је пшеницу сејао пре ко зна колико времена јер је већ оволико изникла.

– То су били они, требало је и маторог и пшеницу у парампарчад – љутила се стара змајка.
– Хајде ти лепо за њима и немој да те опет преваре!

Иван и змајкина кћер су знали да страшни змај наилази зато што је земља под њиховим стопалима поново подрхтавала.

– Добро – рекла је змајкина кћер – сад ћу да се претворим у манастир, а тебе ћу да претворим у калуђера...

– Попе – питао је страшни змај – да ниси можда видео момка и девојку како се мотају унаоколо?

– Јесам – рекао је калуђер. – Било је то онда кад смо зидали овај манастир...

– То онда нису они – рекао је страшни змај. – Они су побегли прекјуче, а ви зидали манастир ко зна кад, само што се не сруши...

– То су били они, требало је попа да прогуташ, а манастир спалиш – беснела је стара змајка. – Опет си насео, ни за шта ниси. Видим ја да ћу морати сама ако ћу да их научим памети...

Земља се није само тресла него и отварала тамо где су се Иван и девојка налазили, па је змајкина кћер знала ко се иза брда ваља.

– Сад смо готови – рекла је – али се не предајемо без борбе. Претворићу се у греча, а тебе претварам у поток...

– О, ко то хоће да ми побегне? – церила се стара змајка гледајући греча.

Онда се претворила у штуку и почела да јури греча, али није могла да му приђе јер је греч пазио да му бодље у леђном перају стално буду окренуте према грабљивици. Старој змајки је убрзо досадило да се замајава са гречом и решила да проба нешто друго – поново се претворила у себе и навалила на поток намеравајући да га испије до последње капи. Воде је, међутим, било много више него што је могло да стане у стару змајку. Слепа за све осим за освету, пила је и пила – све док није пукла.

– Добро је, остали смо живи – рекла је змајкина кћер. – Имам снаге да те претворим у младића, али ја морам остати риба још неко време. Иди кући, али пази: кад се будеш поздрављао са фамилијом, немој ни случајно да се пољубиш са ујаковом кћери јер ћеш ме заборавити и ко зна кад ћу се спасти ове недођије.

Кад се Иван вратио кући, сви су се веома обрадовали и сви су хтели да га изгрле и изљубе, па младић није могао да избегне ни ону на коју је био упозорен, а да не испадне непристојан и груб. Како је пољубац пао, тако је Иван заборавио змајкину кћер која му је спасла живот и којој је обећао брак.

После пола године Ловац* је наумио да ожени сина и испросио му девојку из комшилука. Иван се није бунио јер је комшиница била права лепотица**, а потпуно је био заборавио ону која га је спасла од страшног змаја и старе змајке, иако је била змајева кћер.

На дан пред венчање, сватови су чули како неко напољу плаче. Изашли су и затекли девојку која, гушећи се у сузама, прави свадбене колаче. Нико је није познавао, па су је питали ко је. Она није одговарала, него прилежно завршавала колач. На крају је од теста направила голуба и голубицу, па их тресну о земљу.

У том тренутку, голуб и голубица су оживели.

– Сећаш ли се – питала је голубица – ко ти је помогао да за једну ноћ искрчиш и изореш ливаду, жито посејеш, пожењеш и самељеш и од тог брашна испечеш кифлу?

– Заборављено – рекао је голуб – заборављено!

* Који више није био Ловац него Газда пошто се обогатио тргујући воловима који су се легли из чаробног јајета.

** А нико је није питао хоће ли да се уда или неће да се уда, него је, сирота, морала да слуша шта јој се каже.

– А да ли се сећаш – питала је даље голубица – ко је уместо тебе однео планину и пустио Дњепар да туда тече, сазидао магазе на обали, напунио их житом и жито продао трговцима за дукате?

– Заборављено – рекао је голуб – заборављено!

– Памтиш ли – било је следеће питање – како смо ловили златног зеца и шта је после било?

У том тренутку Иван се сетио свега, препознао у девојци змајеву кћер и узео је у наручје.

Онда се њом оженио, па су после живели дуго и срећно*.

* Дуго је и срећно живела и прелепа комшиница која је сад могла да се уда за сеоског ковача у кога је била заљубљена од малих ногу.